

- N. B. :** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate marks assigned to questions.

- I. A) Explain the Concept of human rights and trace the evolution of human rights with reference to Magna Carta. [8]
B) Trace the evolution of human rights with reference to English Bill of Rights and American Bill of Rights. [7]

OR

- A) Explain the concept of fundamental rights and explain Right to Religion. [8]
B) Explain Right to Freedom. [7]
- II. A) Explain the term ecosystem and explain the idea of food chain. [8]
B) Explain the idea of foodweb. [7]

OR

- A) Explain the term 'Environmental degradation' and explain social factors responsible for environmental degradation. [8]
B) Explain other factors responsible for environmental degradation. [7]
- III. A) Explain the process of Socialization and role of School as an agency of Socialisation. [8]
B) Explain other agents of Socialisation. [7]

OR

- A) What is aggression ? Explain how anger is responsible for causing aggression. [8]
B) What are the other reasons responsible for aggression in society. [7]
- IV. Write Short Notes on Any Five of the following. [15]
1) Three arguments in favour of privatization.
2) Causes of globalization.
3) Employment opportunities in the field of information technology and telecom.
4) Internet.
5) Corporate farming.
6) Yoga and Meditation - a technique of stress management.
7) Approach - Avoidance conflict.
8) Physical and safety needs in Maslow's theory of self-actualization.

- सूचना : १) सर्वप्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवतात.

- प्र. १. अ) मानवी हक्क ही संकल्पना स्पष्ट करा व मॅगना कार्टाच्या संदर्भात मानवी हक्कांची उत्क्रांती लिहा. (८)
ब) इंग्लिश बिल ऑफ राईट्स व अमेरिकन बिल ऑफ राईट्सच्या संदर्भात मानवी हक्कांची उत्क्रांती लिहा. (७)

किंवा

- अ) मुलभूत हक्क ही संकल्पना स्पष्ट करा व धार्मिक स्वातंत्र्याचा हक्क स्पष्ट करा. (८)
ब) स्वातंत्र्याचा हक्क स्पष्ट करा. (७)

- प्र. २. अ) परीसंस्था ही संकल्पना स्पष्ट करा व अन्नसाखळीची कल्पना स्पष्ट करा. (८)
ब) अन्नजाळीची कल्पना स्पष्ट करा. (७)

किंवा

- अ) पर्यावरणीय न्हास ही कल्पना स्पष्ट करा व पर्यावरणीय न्हासास जबाबदार असणारे सामाजिक घटक स्पष्ट करा. (८)
ब) पर्यावरणीय न्हासास जबाबदार असणारे इतर घटक स्पष्ट करा. (७)

- प्र. ३. अ) सामाजीकरणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा व सामाजीकरणाचे माध्यम म्हणून शाळेची भूमिका स्पष्ट करा. (८)
ब) सामाजीकरणाची इतर माध्यमे स्पष्ट करा. (७)

किंवा

- अ) आक्रमकता म्हणजे काय ? आक्रमक होण्यास संताप कसा कारणीभूत ठरतो ते स्पष्ट करा. (८)
ब) समाजातील आक्रमकतेस जबाबदार ठरणारे इतर घटक कोणते आहेत ? (७)

- प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही पाचांवर टीप लिहा. (१५)

- १) खाजगीकरणाच्या बाजूने तीन युक्तीवाद
- २) जागतिकीकरणाची कारणे
- ३) माहिती आणि तंत्रज्ञान व दूरसंचार खात्यातील रोजगार संधी
- ४) माहितीजाल
- ५) कार्पोरेट शेती
- ६) योग व ध्यान धारणा - ताण व्यवस्थापनाचे तंत्र
- ७) स्वीकार - अस्वीकार संघर्ष
- ८) मास्लोच्या आत्मपूर्तीच्या सिद्धांतातील शारिरीक व सुरक्षाविषयक गरजा

